

בסיעתא דשמיא

מ.

סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין.

א. עיין ברש"י שנקט שב"ש פליגי וס"ל שב"ש ס"ל שמהתורה אסור כלאים בציצית, ומשום שב"ש לא דרשי סמוכין להתיר כלאים בציצית.

ויל"ע דאף שלא דרשי סמוכין מאי טעמא לא התירו כלאים בציצית משום הדין הכללי של עשה דוחה לא תעשה, ועיין בתוס' שכתבו וז"ל ואע"ג דעשה דוחה לא תעשה אפשר לקיים שניהם דמצות תכלת לא תתקיים אלא בצמר עכ"ל, ולא מבואר כונתם והרי מ"מ בבגד של פשתן לא שייך לקיים את המצוה של תכלת בלא כלאים. [מיהו תוס' באו לתרץ כיצד נוקי לסמוכין ולא מאי טעמא ליכא עדל"ת עיי"ש].

ויש אחרונים שנקטו שאה"נ ב"ש לא ס"ל לדינא דעשה דוחה ל"ת, ועיין פנ"י (ביצה ז). שכתב בשיטת רש"י שב"ש לא ס"ל לדינא דעשה דוחה לא תעשה, וכ"כ המהר"ם (שבת כה): והדברים מחודשים ובכל דוכתא קאמר הש"ס בסתמא שעשה דוחה לא תעשה, ולא קאמר הש"ס שהך מילתא תלוי במחלוקת ב"ש וב"ה.

ב. מיהו עיין בתוס' שכתבו (בסו"ד, וכע"ז פירש רש"י בל"א) שאף ב"ש מודים שמהתורה מותר כלאים בציצית, ורק שס"ל דמד"ס אסרו כלאים בציצית.

והלא כל המטיל תכלת בירושלים אינו אלא מן המתמיהין.

עיין במ"ב (סי' קכח סקי"ב) שכתב שכהנים שפסולים מד"ס לנשיאת כפים מהראוי שיצאו קודם שיאמר החזן כהנים, כדי שלא יבטלו מצות עשה מהתורה ואעפ"י שיש כח ביד חכמים לעקור דבר מהתורה, כתב שם השער הציון "דמ"מ למה יעמדו שם לכתחילה ויהיו מוכרחים מצד תקנת חז"ל לעבור על העשה כשיקראו כהנים".

ומשמע שאף שחכמים ביטלו את החיוב הדאורייתא ויש כח בידם, מיהו מ"מ מהראוי שלא לסמוך על כך, ולא להכניס את עצמו למצב שמבטל עשה מכח תקנת חכמים, ולכאורה לפי"ז ה"ה שמהראוי שלא ללבוש בגד פשתן בלא ציצית ולא לסמוך על יש כח ביד חכמים לעקור דבר מהתורה, ויש לחלק.

ולא יהא אלא לבן כיון דאפשר במינן לא כדר"ל וכו'.

א. משמעות הגמרא נראה שההיתר של כלאים בציצית הוי דחוייה וככל עשה דוחה ל"ת, ולהכי באפשר לקיים שניהם לא אמרינן עשה דוחה ל"ת.

והעולם מעיר מהכא על שיטת ר"ת שכתב שכלאים בציצית שרי לגמרי ואפילו שלא במקום במצוה, ומשום שכלאים בציצית הוי הותרה ולא דחוייה [ויבתבאר בעז"ה לקמן] וצ"ע.

ב. מיהו עיין בתוס' שכתבו (בחד תי") שאה"נ מהתורה שרי ואפילו באי אפשר לקיים שניהם, וקושית הש"ס הכא הוי מד"ס, ויל"ע דהא הש"ס מייתי לדברי ר"ל ואיהו קאי על כל עשה דוחה ל"ת שהתם הוי מהתורה, ומאי שייטא דהכא שהוי מד"ס בעלמא, וי"ל.

מ:

גזירה משום כסות לילה.

א. עיין ברש"י שכתב וז"ל "שמא יתכסה בה בלילה והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי", ומשמע מלשון רש"י שלא תליא בכסות לילה או בכסות יום, אלא האם לובש את זה בלילה או לובש את זה ביום.

מיהו עיין רש"י בשבת (כה). שכתב וז"ל רבנן גזור בהו משום כסות לילה, שמא יהא לו כסות שמיוחד ללילות, ויטיל בו ציצית, ונמצא לובש כלאים שלא במקום מצוה, דכסות לילה לא מיחייב בציצית, דכתיב וראיתם אותו עכ"ל, ומשמע שלא תלוי האם לובש את זה ביום או בלילה אלא האם הוי "כסות יום" או "כסות לילה" וכן שיטת ר"ת הכא, וצ"ע סתירת דברי רש"י.

ב. ויש לציין שלשון רש"י הכא "ונמצא נהנה מכלאים שלא במקום מצוה" ומשמע ברש"י שיסוד האיסור בכלאים אינו הליבישה אלא ההנאה, וידוע שרע"א (שו"ת סי' ח) הסתפק בהא.

היא של בגד וכנפיה של עור חייבת וכו' רב אחאי אויל בתר כנף.

גן הדסים	ברכפלד	קרית ספר
<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאח" לע"נ הרב שמואל לואה וליינר ז"ל והתורה שמואל ליינר ז"ל</p>	<p>חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" לע"נ הרב ר' מאיר גורן ז"ל</p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" חבורת דף היומי בהלכה "חזון יקותיאל" לע"נ הרב יקותיאל ויצמן ז"ל</p>
<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים"</p>	<p>חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" לע"נ הרב זלמן שלמה זלמן ז"ל</p>	<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" לע"נ הרב אליהו ויז ג' רבאן ו' רבאן עמנואל סליטא</p>
<p>חבורת ליב הפץ כבוד הוראה קהילת קצות החושן</p>	<p>חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" לע"נ הרב זלמן שלמה זלמן ז"ל</p>	<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" לע"נ הרב אליהו ויז ג' רבאן ו' רבאן עמנואל סליטא</p>

א. בפשוטו נחלקו מה קובע את שם הבגד האם הכנף או העיקר, מיהו צ"ע דמהיכי תיתי שנימא שהקובע את שם הבגד הוי הכנף ולא עיקר הבגד.

והעולם מבאר שנחלקו בגדר החיוב להניח ציצית בכנף הבגד, האם ענינו שהבגד חייב בציצית – ומקום הנחת הציצית הוי בכנף הבגד, או דלמא שהמחייב של הציצית הוי כנף הבגד ולא הבגד, דאם המחייב של הציצית הוי הבגד א"כ אזלינן בתר עיקר הבגד מהו, מיהו אם המחייב של הציצית הוי כנף הבגד, בעינן לדון מאיזה דבר עשוי כנף הבגד, ופשוט.¹

ב. ובפשוטו אותו מחלוקת שיש בסוגיא לענין היא של בגד וכנפיה של עור וכן איפכא, יש נמי לענין בגד שאינו של צמר ופשתים והכנף מצמר ופשתים האם חייב מהתורה או רק מד"ס [להך גיסא ששאר מינים חייבים רק מד"ס], ופשוט.

היא של עור וכו'.

מבואר דפשיטא לגמרא שטלית מעור פטורה מציצית, ואעפ"י שלא בעינן דוקא בגד מצמר ופשתים וה"ה שמשאר מינים נמי חייב [דהא הך מימרא רבא קאמר ורבא ס"ל לעיל ששאר מינים חייבים בציצית, ותו דלעיל נתבאר (ועכ"פ לרש"י שם) שלכו"ע מדרבנן חייב בציצית וכל המחלוקת התם לענין הדאורייתא].

ולא מבואר טעמא דמילתא ומאי שנא בגד של עור משאר מינים, ועיין באגרות משה (או"ח ח"ב סי' א) שכתב שהגדרת בגד לחייב בציצית היינו דבר שעשוי מהרבה חוטים ולא דבר שנוצר כחתיכה גדולה, ומשום הכי עור שלא נוצר מחוטים פטור מציצית, ועיי"ש באגרות משה שכתב לפי"ז לפטור בגד העשוי מגליון בציצית.

השתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוי.

צ"ע טובא כונת הש"ס וכיצד איסור בל תוסיף יפקיע מכך שם של עשיה, ועיין בקר"א ובשפ"א שתמהו כן.

עוד תמהו האחרונים שהרי לא עובר באיסור בל תוסיף עד שלובש את הבגד, וקודם שלובש את הבגד אינו עובר באיסור בל תוסיף ומאי טעמא לא נחשב עכשיו מעשה [ובאמת שהנצי"ב הוכיח מסוגיין שציצית חובת מנא, ואף קודם לבישת הבגד עובר בבל תוסיף, מיהו בפשוטו אינו כן], וצ"ע.

מא.

טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו והגדול יוצא בה ארעי לשוק חייבת בציצית.

א. לא מבואר מהיכן נוצרו ב' השיעורים האלו, והיכן מצינו דבר שיש לו ב' שיעורים [חדא שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו ותו שגדול יוצא בה ארעי לשוק].

ובפשוטו הביאור שאה"נ השיעור של בגד המחייב בציצית היינו שיעור שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו, ורק כשיש את השיעור הזה יש שם של בגד לחייב בציצית, ורק דלא סגי בהכי ובעינן שיהיה לזה שם של לבישה המחייבת בציצית, ורק אם גדול יוצא בה ארעי נחשב לבישה המחייבת בציצית, ופשוט.

ולפי"ז לכאורה לענין שהגדול יוצא בה ראשו ורובו אזלינן כל אדם לפי מה שהוא, ועכ"פ לפי רוב העולם, שהרי בעינן שיחשב לבישה למי שלובש את זה, ופשוט.

ב. מיהו עיין במ"ב (סי' טז סק"ג) שכתב לענין השיעור של "גדול יוצא בה ארעי לשוק" שאזלינן בתר גדול בן י"ג, ולא לפי רוב העולם, ומשמע לכאורה דלא כמשנ"ת ואף "גדול יוצא בה ראשו ורובו" הוי שיעור מסויים בבגד, וצ"ע מאי טעמא לא סגי בשיעור של קטן יוצא בה ראשו ורובו, והיכן מצינו דבר שיש לו ב' שיעורים.

ג. ועיין בב"ח (הובא במ"ב שם סק"ב) שכתב שכל מה שצריך שקטן יתכסה בזה ראשו ורובו הוי רק אם גדול יוצא בזה ארעי לשוק, מיהו אם הגדול יוצא בזה בצורה קבועה לשוק אעפ"י שאין הקטן מתכסה בזה ראשו ורובו חייב בציצית.

ומשמע מדברי הב"ח דלא כמשנ"ת לעיל שהשיעור של קטן מתכסה בו ראשו ורובו הוי שיעור בבגד המחייב בציצית, דא"כ כיצד חייב בפחות מהא, וע"כ שהוי תנאי בעלמא לחייב בציצית וס"ל לב"ח שאם גדול יוצא בזה בצורה קבועה לשוק לא בעינן לתנאי הנ"ל, ודו"ק.

¹ ויש לדון נפק"מ לענין אדם שמעגל את כנפות הבגד האם חשיב שמפקיע את כל סיבת המצוה והמחייב שלה, או שרק מפקיע את מקום הקיום של המצוה, ונפק"מ לענין האיסור להפקיע את עצמו מהמצוות, ודו"ק.

ד. ועיין בחזו"א (או"ח סי' ג סק"ל) שכתב שעיקר השיעור הוא שקטן מתכסה בזה ראשו ורובו, וזהו השיעור הקובע, ומה שאמרו חז"ל שגדול יוצא בזה ארעי לשוק הוי רק טעם מאי טעמא תלוי שיעור הבגד בקטן מתכסה בזה ראשו ורובו, משום שבכהאי גונא יש שיעור שגדול יוצא בזה ארעי לשוק. ולפי דבריו ניחא הכל, ואה"נ יש לנו רק שיעור אחד שקטן מתכסה בזה ראשו ורובו, ופשוט.

אלא מאי פטורא הטיל למוטלת.

א. צ"ע טובא מאי טעמא באמת ליכא בזה איסורא דכלאים, והרי החוטם הנוספים לא שייכים כלל למצוה, והוי כלאים שלא במקום מצוה.

ועיין בתוס' (חולין קי.) שהוכיחו מהכא כשיטת ר"ת שכלאים בציצית הותר לגמרי, ואפילו שלא במקום מצוה, והדברים מחודשים דאף שכלאים בציצית הותר לגמרי, מיהו כל זה "בציצית" מיהו החוטם הנוספים שלא שייכים כלל לציצית מאי טעמא לא יהיה בזה איסור דאורייתא של כלאים.

ב. ועיין בלשון רש"י שכתב וז"ל "וכיון שמתכשרא בהך בתראי וכ"ש בקמאי אי הוי פסיק לבתראי פשיטא שאין בה משום כלאים שכולה ציצית מיקרו" עכ"ל, וצ"ע כונתו והרי עכשיו אין קיום מצוה בחוטם הנוספים ומאי טעמא לא יהיה בזה איסור כלאים.

ועיין בחזו"א (סי' ג סק"ז) שכתב וז"ל יש לעיין למה מותר בכלאים נהי דאין כאן משום כל תוסיף ולא נפסלו תרויהו מ"מ אין ציצית אלא חד מניה ואידך ליהוי כלאים וי"ל כיון דיש כאן צמר ופשתים והתורה התירתן אין איסורו מתוסף אם מוסיף בבגד עוד חוטי פשתן עכ"ל.

ומבואר מדברי החזו"א שעיקר הטעם שאין בזה איסור כלאים משום שכבר הותר כלאים באותו בגד, ואין תוספת איסור בכל חוט נוסף שמוסיף בבגד.

ג. מיהו עיין ברש"י שנראה שלא זהו טעם ההיתר, וצ"ע.

[ובפשוטו הכונה שכל זמן שלא פסק את החוטם יוצא ידי חובת ציצית או בחוטם הראשונים או בחוטם האחרונים והוא יכול להחליט באיזה חוטם יוצא ידי חובה, וממילא בכל חוט אין כלאים שהרי כל חוט אפשר להחליט בו שהוא הציצית, ועיין בראב"ד פ"א מציצית הט"ו שכתב כן, ועיין תוס' לעיל לז. שנראה שמספקא להו מילתא עיי"ש].

והא אמרה רבי זירא חדא זימנא.

צ"ע טובא שאעפ"י שאמר רבי זירא שאין בזה תעשה ולא מן העשוי, מיהו חידוש עצום ניהו שאף אין בזה איסורא דכלאים, ומה קו' הש"ס והא אמרה ר"ז חדא זימנא, ועיין בשטמ"ק שתמה כן.

ור"ש פוטר.

עיין בב"י (סי' י) שנקט שכל מה שר"ש פוטר היינו להניח ציצית באמצע הבגד, מיהו בכנף של הבגד חייב בציצית לר"ש, ולפי"ז מחלוקת ר"ש ורבנן הוי כיצד לדון טלית כפולה והאם הכנף נחשב באמצע הבגד או בקצה הבגד, ופשוט.

מיהו עיין בדרכי משה (שם) שכתב שר"ש פוטר לגמרי, וס"ל שכדי לחייב בציצית בעינן שיהיה כנף הבגד בקצה הבגד, ואם כנף הבגד נמצא באמצע הבגד [וכטלית כפולה] בטל ממנו שם כנף, וממילא נחשב שאין לבגד כנף ופטור לגמרי מציצית, ועיין בשפ"א.

מי סברת חובת גברא.

עיין ברש"י שכתב וז"ל מי סברת חובת גברא הוא - לקיים מצות ציצית באחת מהן דתיפטר בהך אחריתי, חובת טלית הוא - ואפילו עשר יש לך טעונות ציצית עכ"ל.

ומשמע מדברי רש"י שלמ"ד חובת גברא אדם שיש לו כמה ציציות יכול להניח ציצית רק בבגד אחד ולא חייב להניח ציצית בכל בגד ובגד, ועיין בארחות חיים (הלכות ציצית סי' ד) שהביא שיטה כזו, מיהו עיין בב"י (סי' ח) שכתב ששיטה זו דחוייה מהלכה, [ויש לדון מדברי רש"י, ושמא אינו מוכרח שזה כונתו].

חובת מנא הוא.

<p>גן הדסים חבורת הלכה "עטרת שמואל ולא"ה" לע"נ ר' שמואל ולא"ה זצ"ל והנהיג עמנו לימוד יולי</p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" לע"נ ר' שמואל ולא"ה זצ"ל</p>	<p>חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" לע"נ הרב ר' מאיר גורן זצ"ל</p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" לע"נ הרב ר' שלמה זלמן זצ"ל</p>	<p>חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" לע"נ הרב ר' שלמה זלמן זצ"ל</p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" חבורת דף היומי בהלכה "חזון יקותיאל" לע"נ הרב ר' יקותיאל זצ"ל</p>	<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" לע"נ ר' אליהו זצ"ל ג' תמוז ה'תש"ס</p>	<p>חבורת לים הפך בית המדרש קהילת קצות החושן</p>
--	---	---	---	--	---	--	---

ידוע קושיית בתראי להך גיסא שטלית חובת מנא, א"כ מאי טעמא התירה התורה כלאים בציצית, והרי יכול להניח את הטלית בקופסא ולא ללבוש את זה, ויקיים מצות ציצית בלי לעבור על איסור כלאים.

ועיין ברש"י (בד"ה כלי קופסא) שכתב וז"ל דהואיל ועומדת להתכסות אשר תכסה בה קרינן ביה עכ"ל, ומשמע ברש"י שאף להך גיסא דטלית חובת מנא יסוד החיוב משום שהאדם מתכסה בזה, ורק כפי"ל שהתורה הטילה את החיוב על הבגד ואף קודם שהאדם מתכסה בזה.

ולפי"ז ניחא שאם לא היתה התורה מתירה כלאים בציצית, א"כ לא היה האדם יכול להתכסות בזה, וממילא היה הבגד נפטר מציצית, ומשום הכי התירה התורה כלאים בציצית, ועיין בעונג יו"ט שכתב כע"ז.

חובת טלית הוא.

א. לעיל נתבאר בשיטת רש"י שגם להך מ"ד אין הביאור שכל בגד של ד' כנפות חייב בציצית, ורק בגד שמתכסים בו חייב בציצית.²

ויש להסתפק בגדר הדברים והאם הביאור שבגד שמתכסים בו חייבה התורה בציצית, ועיקר המחייב של הציצית הוי הבגד, ורק שיש תנאי בבגד שהוא בגד שמתכסים בו, וכמו שיש תנאי בחיוב של ציצית שהוי בגד של ד' כנפות הכי נמי יש תנאי בחיוב ציצית שיהיה בגד שמתכסים בו, והוי תנאי בחיוב הבגד.

מיהו מצינן למימר שאף הך מ"ד מודה שעיקר החיוב הוא על הגברא, ועיקר החיוב אינו שהתורה חייבה "בגד שמתכסים בו בציצית" אלא שהתורה חייבה אדם שלובש בגד להניח בו ציצית, ורק שהטילה התורה את החיוב הזה עוד לפני שהאדם לובש את הבגד, וחובת מנא אינו במחייב של הציצית, אלא בזמן החיוב של ציצית, ודו"ק.

ב. וידוע מש"כ העיטור שאף למ"ד חובת מנא מברכים להתעטף בציצית, כיון שעיקר המצוה היא העיטוף, וצ"ע טובא שהרי להך מ"ד המחייב של ציצית כלל לא שייך לגברא ולעיטוף, והמחייב של הציצית הוי עצם הבגד, ומאי טעמא מברכים להתעטף בציצית [וכעין דברי העיטור מבואר בתוס' בד"ה רב אמר בסו"ד עיי"ש].

ובפשוטו הך מילתא תליא בהא ואם עיקר המחייב של הציצית היינו הלבישה, ורק שקבעה התורה שזמן החיוב יהיה בעודו בקופסא, א"כ ניחא שכיון שעיקר המצוה הוא הלבישה משום הכי מברכים על העיטוף בציצית, ופשוט.

ג. ועיין במנ"ח (מצוה שפו) שכתב שלמ"ד חובת טלית ליכא לפטורא דמצות עשה שהזמן גרמא, ומשום שכתבו הראשונים שכל הפטור של מצות עשה שהזמן גרמא הוי דוקא במצוה שעל האדם, ולא במצוה שלא שייכת כלל לאדם [וכגון שריפת קדשים שיש מצוה שהקדשים ישרפו ומילת בנו שיש מצוה שהבן יהיה מהול] והכי נמי ציצית הוי מצוה שלא שייכת כלל לאדם, ועיקר המצוה שבבגד ד' כנפות יהיה ציצית.

ובפשוטו הך מילתא תליא בהא דאם נימא שעיקר המחייב של הציצית להך מ"ד הוי גוף הבגד, א"כ לא חשיב מצות עשה שהזמן גרמא, מיהו למה שנתבאר לעיל שאף להך מ"ד עיקר המחייב היינו הלבישה ולא הבגד, א"כ לכו"ע חשיב מצות עשה שהזמן גרמא.

שאני חסידים דמחמרי אנפשיהו.

צ"ע טובא מה שייך חומרא בהא, וכיון שאכתי אין שום מחייב לציצית מה שייך להחמיר ולעשות ציצית.

ועיין בשפ"א שתמה שלא מצינו בשום דוכתא שירא שמים יחמיר על עצמו ויניח חוטים בבגד קודם שגמר אותו, וצ"ע מאי טעמא והרי מבואר הכא שחסידים מחמרי אנפשיהו.

ועיין בשפ"א שכתב שהכונה שמחמרי אנפשיהו שחששו שמה ילבשו את זה בלא ציצית, ומשום הכי הטילו מיד ציצית כדי שלא יבואו לידי מכשול, מיהו האידנא שאין חשש כהאי גונא אין ענין להחמיר כאותם חסידים הראשונים.

ופליגא דמלאכא.

משמעות לשון רש"י נראה שהכונה מלאך ממש, ואין בעיה לחלוק על מלאך, ועיין.

² ויש לציין לחינוך שכתב (מצוה שפו) וז"ל חיוב האיש הוא לעשות ציצית בבגד כשהוא מתכסה בו, אבל בבגד המונח בקופסא אינו חייב להטיל בה ציצית, שאין הלכה כמאן דאמר חובת מנא הוא, כלומר שאם היו לו לאדם כמה טליתות של ארבעה כנפים בביתו אפילו לא יתכסה בהן לעולם חייב להניח בהם ציצית.

ג. והעולם מעיר דלכאורה לפמשנ"ת לעיל שאף אם טלית חובת מנא יסוד החיוב הוי הלבישה ורק שהטילה התורה את החיוב עוד קודם הלבישה, ולכאורה לפי"ז אין חילוק בין המ"ד שטלית חובת גברא לבין המ"ד שטלית חובת מנא, ועיין.

שם.

א. לעיל הובא שבתוס' נראה שהעונש בעינין ריתחא הוי על כך שיש לו מחייב למצוה ואינו מקיים אותה, מיהו יש לציין לדברי רבינו יונה שנראה בדבריו שעיקר העונש "משום שלא חמד יופי המצוה" ולפי"ז לכאורה אין סברא לחלק בהא.

ונפק"מ באדם שלא אוכל פת ולא מביא את עצמו לידי חיוב ברכת המזון האם נימא שיהיה לו על כך עונש בעינין ריתחא, או דלמא שכיון שאין לו כלל את סיבת החיוב לברכת המזון פשיטא שאין לו עונש בהא.

ב. ולא מבואר בגמרא פעם בכמה זמן צריך לקיים את המצוה כדי שלא יענש בעינין ריתחא, ועיין.

מא :

טלית שכולה תכלת כל מיני צבעונים פוטרים בה חוץ מקלא אילן.

עיין ברש"י שכתב (בפירושו השני) שהטעם שקלא אילן לא משום שהתורה הקפידה שיהיה בטלית שני מראות, ואלו מראיהם שוים, ומבואר חידוש עצום שחוץ מהדין להטיל תכלת יש דין שיהיה ב' מראות בציצית.

ולא ידענא אטו נימא שבזה"ז שאין תכלת צריך לכתחילה ליתן חוטם בצבע אחר חוץ מלבן כיון ש"שני מראות קפיד רחמנא", ועיין.

רב אמר אין מתירין מבגד לבגד.

עיין ברש"י (בד"ה דלמא דאי בלאי) שכתב שטעם האוסר להתיר מבגד לבגד "דמבזה לה לטלית ראשונה", ומבואר שעיקר האיסור משום שמבזה את הבגד הראשון שמוריד ממנו את החוטם של הציצית.

ויל"ע דלכאורה אין שום מצוה וקדושה בבגד, ומצות ציצית אינה בבגד אלא בחוטם, ומה לי שמבזה לבגד שאין בו קדושה ומצוה, ועיין.

[ונפק"מ במה שדנו העולם במבואר בגמרא שיש הידור מצוה לעשות טלית נאה, ומשמע שאף בטלית יש מצוה, ותמהו בהא כולי עלמא, ולכאורה אף מסוגיין חזינן כן, ועיין].

מב.

בשעת עשיה איתמר.

א. לא מבואר כונת הש"ס וכיון שיש הלכה שיהיה הכנף מכה על הקרן (לשון רש"י בריש סוגיין) כיצד מהני מה שהיה בשעת עשיה, ואטו הך דינא הוי הלכה דוקא בעשיה, והוא פלא. [ולא נראה שענינו משום דין גרדומין, דבפשוטו דין גרדומין הוי דוקא שיעור, ולא לשאר הלכות ציצית].

ועיין בלבוש (או"ח סי' יא) שכתב וז"ל ואם בשעת עשיית הציצית עשאן שהיו רחוק מן הקרן כמלא קשר גודל, ואחר כך נתקו מחוטי הערב עד שלא נשאר בו כשיעור מן הקרן כשר, שלא הקפידה התורה בהרחקה זו אלא אשעת עשייה, דכתיב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם, משמע בשעת עשייה יעשה על הכנף ואחר כך אין קפידא עכ"ל, ומשמע שהוי גזירת הכתוב וילפותא שכל הך דינא הוי רק בשעת עשיה ולא טפי מהא.

ב. ועיין בטור (או"ח יא) שכתב שיעשה אימרא בשפת הבגד שלא יקרע, ועיין שם בלבוש שכתב שאעפ"י שאם נקרע ונתמעט מהשיעור אחרי עשיה כשר, מיהו לכתחילה בעינין שלא יתמעט מהשיעור, ואעפ"י שבדיעבד כשר.

ולא ידענא האם כונתו שרק לכתחילה יש ענין שלא יתמעט, או שהכונה שאף כשהתמעט יש ענין שלא לקחת את זה, ומשמעות לשון הגמרא נראה שאחרי שהתמעט שרי ללבוש את זה לכתחילה, ולא רק בדיעבד, ועיין.

ציצית אין צריכה ברכה.

גן הדסים		ברכפלד		קרית ספר	
חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" לע"נ ר' שמואל ולאה ולייבו ר' יצחק	חבורת דף היומי "חבורת השותפים"	חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" לע"נ הרב ר' מאיר ברוך ז"ל	חבורת דף היומי "תורה שלימה" לע"נ הרב ר' שלמה ז"ל	חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" לע"נ הרב ר' שלמה זלמן ז"ל	חבורת דף היומי "חבורת השותפים" חבורת דף היומי בהלכה "חזון יקותיאל" לע"נ הרב ר' יקותיאל ז"ל
חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" לע"נ הרב ר' אליהו ז"ל	חבורת מסכתות הש"ס לע"נ הרב ר' שמעון ז"ל	חבורת מסכתות הש"ס לע"נ הרב ר' יצחק ז"ל	חבורת מסכתות הש"ס לע"נ הרב ר' שלמה ז"ל	חבורת מסכתות הש"ס לע"נ הרב ר' שלמה ז"ל	חבורת מסכתות הש"ס לע"נ הרב ר' שלמה ז"ל

לא מבואר מה הצד להצריך ברכה בעשיית הציצית, ואטו יש מצוה כל שהיא בעשיית הציצית, והרי לכאורה הוי רק הכשר מצוה שיהיה לבוש בציצית, והיכן מצינו ברכה על הכשר מצוה.

ועיין בהעמק שאלה (לרבינו הנצי"ב עשה קסט) שחידש שכל מצוה שכתוב בתורה בפירוש הכשר עשיתה יש מצוה בגוף העשיה, ולכן יש מצוה בעשיית סוכה כיון שלהדיא כתוב בתורה "חג הסוכות תעשה לך", [וכן מפורש ברש"י (מכות ט.) שיש מצוה בעשיית הסוכה], וה"ה שיש מצוה בעשיית ציצית כיון שכתוב בתורה "ועשו להם ציצית" ומשום הכי בעי הש"ס שיהיה ברכה על עשיית סוכה ועל עשיית ציצית. [ועיי"ש מש"כ לענין תפילין].

כל מצוה שכשרה בעכו"ם בישראל אין צריך לברך.

העולם מעיר לשיטת הרשב"א ועוד ראשונים שאפשר להטביל כלים אף ע"י נכרי (אם מכויין לשם טבילת כלים) א"כ כיצד מברכים על טבילת כלים, והרי למבואר כל דבר שכשר בעכו"ם בישראל אין צריך לברך.

ובפשוטו הביאור שודאי שעכו"ם לא יכול להטביל כלים, ועיקר מה שמהני אינו משום שהעכו"ם הטביל, אלא משום שהדבר נטבל, ורק שצריך כח גברא, וזה מתקיים ע"י העכו"ם, מיהו אין העכו"ם פועל ועושה החלות [כציצית ומילה שהוא יוצר את העשיה] ומשום הכי שייך לברך ואעפ"י שכשר בעכו"ם.

כל מצוה שכשרה בעכו"ם בישראל אין צריך לברך.

א. עיין ברש"י שכתב בטעמא דמילתא "דאין יכול לומר אשר קדשנו שהרי עכו"ם נמי כשר בה" ועיין בתוס' שכתבו כע"ז.

ומשמע מדברי רש"י ותוס' שאין חסר במחייב של הברכה בכהאי גונא שכשר ע"י עכו"ם, ואין זה סימן שכזה דבר לא חשיב מעשה מצוה וממילא לא מחייב ברכה, אלא הוי טעם חיצוני שיש חסרון בנוסח הברכה ולכן לא יכול לברך.

ב. ולא ידענא כיון שהדבר מחייב בעצם ברכה, מאי טעמא לא יברכו על כך בלא לומר אשר קדשנו במצוותיו, וי"ל.

ג. ובגוף דברי רש"י ותוס' יל"ע שהרי עיקר הברכה אינו על המעשה מצוה אלא על כך שהגברא מהול וכשואמרים אשר קדשנו לא מתכוונים למעשה מילה אלא להיות מהול, ולהיות מהול ישראל מצווה ולא עכו"ם, ומאי טעמא חסר באשר קדשנו, ועיין.

והרי מילה שכשרה בעכו"ם ותנן המל וכו'.

א. צ"ע טובא מאי מיייתי הש"ס ממילה והרי התם המוהל מקיים מצות עשה גמורה של מילה, ופשיטא שמברך על כך ברכת המצוות ככל המצוות כולם, ולא דמי לשאר מילי שהוי רק הכשר מצוה ויצירת החפצא של המצוה, ומשום הכי שו"ט הש"ס אם יברך או לא, והיא קו' אלימתא.

ומשמע לכאורה דס"ל לש"ס שאף במילה עיקר המצוה הוא מה שהאדם מהול, ומעשה המילה הוי רק הכשר מצוה שיהיה האדם מהול, ומשום הכי מדמי הש"ס הא לציצית וסוכה, והדברים מפליאים ומחודשים.

ב. ובפשוטו הביאור שודאי שמילה הוי מצוה ולא רק הכשר מצוה, ורק שעיקר סברת הש"ס שכל דבר שכשר בעכו"ם לא מברכים עליו ענינו משום שלא יכול לומר וציונו, או שלא יכול לומר קדשנו במצוותיו וכמש"כ רש"י ותוס', ומשום הכי אקשי הש"ס שאף מילה כיון שכשרה בעכו"ם כיצד אפשר לברך עלה והרי אי אפשר לומר עלה וציונו ואשר קדשנו, ודו"ק.

ימול ארמאי ואל ימול כותי.

א. לא מבואר דאף אי נימא שמילת עכו"ם כשרה, מיהו מ"מ עכו"ם לאו בני שליחות ניהו, וכיצד יקיים האב את המצות מילה דיליה, ועיין במנ"ח (מצוה ב) שתמה כן.

ובפשוטו מצינן לשנויי אליבא דהש"ך שס"ל שמצות מילה הוי כמצוות שבגופו שלא מהני בהו שליחות, ולפי"ז נחא דכיון שהכא איירי באחד שלא יודע למול, א"כ בעל כרחו לא מקיים את המצוה שלו מדין אב, וכל מה שמתקיים כאן היינו המצוה שהבן יהיה מהול, ולענין הא סגי אף בנכרי, ודו"ק. [ויש לדון דשמא כשמל האב לש"ך מקיים מצוה למול, ורק לא מדין אב אלא מדין ביי"ד, מיהו כשמל נכרי גם את זה אינו מקיים, ועיין].

מיהו פשטות האחרונים לא כהש"ך, ולפי"ז צ"ע כיצד ימול נכרי, והרי אינו בר שליחות.

ועיין ברע"א שתמה כן ות' וז"ל עיקר המצוה על האב שיהיה בנו מהול וכרות עור המחפה לגיד, וכל שנעשה כן מהני, דסוף סוף בנו מהול, ומשו"ה אינו צריך שליחות וכשר ע"י נכרי, כמו דכתיבת הגט כשר ע"י נכרים (גיטין כ"ג ע"א), וכן עשיית ציצית דפסול רק משום דנכרי אינו מכוון לשמה ע"י"ש, ומבואר ברע"א שמצות האב כלל אינו למול את בנו, אלא שבנו יהיה מהול, ומשום הכי בכל גוונא שבנו מהול מתקיים המצוה.

[וידוע שהעולם מביא מהתור"ד בקידושין שכתב כע"ז, מיהו התם מבואר בתור"ד שהמצוה היא להשתדל במילתו, מיהו ברע"א מבואר שאף הא לא בעינן וכל המצוה שיהי בנו מהול, ואף אם מלו קוף קיים האב את המצוה].

ב. וידוע מש"כ הש"ך שמילה הוי כמצוות שבגופו, ולא מצי האב לשלוח שליח שימול אחר במקומו, ולמבואר ברע"א לא שייך הכא כלל למצוות שבגופו ולשליחות, ומשום שהאב מקיים את המצוה ממילא בכך שבנו מהול.

ויש להוסיף שיש לדון האם יש ענין שהאב ימול את בנו משום מצוה בו יותר מבשלוחו, ולמבואר ברע"א שמא אין כלל ענין בהא, ומשום שהמצוה לא שייכת לעשיה, וממילא לא איכפת לן האם הוא מל או שאדם אחר מל. [ודומה הדבר לקשירת ציצית שלא מצינו בהא מצוה בו יותר מבשלוחו].

ימול נכרי ואל ימול כותי.

א. העולם תמה כיון שמילה ע"י עכו"ם כשרה א"כ מאי טעמא מילה דוחה שבת, והרי אפשר למול ע"י נכרי, ובשלמא אי נימא שמילה בשבת הותרה ניהא, מיהו אי מילה בשבת דחוייה (עיין תוס' ריש פרק ר"א דמילה, ובשו"ע וברמ"א לענין ב' מוהלים בשבת) א"כ כיון שאפשר למול ע"י נכרי מאי טעמא מילה דוחה שבת, ועיין שער המלך (מילה פי"ב ה"א) שתמה כן.

ובעולם רגילים לומר שאף אם מילת עכו"ם כשרה מיהו אין לאבא קיום מצוה, ולכן מילה דוחה שבת, ועיין בחת"ס (יו"ד סי' קלב) שתי כן.

מיהו יל"ע לפמשנ"ת לעיל בשם רע"א שע"י עכו"ם יש לאב קיום מצוה, ולא רק שהבן מהול, וצ"ע דא"כ מאי טעמא מילה דוחה שבת והרי אפשר ע"י נכרי.

עוד יל"ע דבפשוטו מצות מילה עצמה דוחה שבת ולא המצוה של האב, ⁶ ועיין בפמ"ג (יו"ד סי' כח בש"ד ס"ק יד) שפשיטא ליה הכי, ומשום שעיקר מה שמילה דוחה שבת היינו משום שנכרתו עליה י"ג בריתות, והי"ג בריתות נכרתו על המצות מילה, ולא על החיוב של האב.

ובפשוטו הביאור שמ"מ התירה התורה לדחות שבת כדי למול ע"י ישראל, ואעפ"י שאפשר ע"י נכרי, ובהכי אמר רחמנא.

ב. מיהו יל"ע דלכאורה בגוונא שאי אפשר למול בשבת ע"י ישראל וכגון נולד בבין השמשות של יום שישי שמלים אותו ביום ראשון וכמבואר במתני' בשבת (קל"ז), וצ"ע מאי טעמא ככהאי גוונא לא נמול ע"י נכרי, ולא נראה שאה"נ הך תנא פליג על מתני' בשבת, וס"ל שבספק מלים אותו ע"י נכרי, וצ"ע.

מב:

כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה.

א. יל"ע האם הך מילתא הוי סיבה, וקבעה התורה שעצם מה שלא קושר תפילין זה הסיבה הפוסלת אותו מלכתוב תפילין, או דלמא שיסוד הפסול אינו משום שלא קושר, והוי רק סימן למימר שעכו"ם [וכן שאר האנשים שאינם בני קשירה] פסולים לכתוב תפילין.

ב. ועיין במג"א (או"ח לט) שכתב שגידם שאין לו זרוע שמאלית ולא מניח תפילין יכול לכתוב תפילין [ביד ימינו] ומשום שלא חשיב בר קשירה "דפומיה הוא דכאיב ליה", ובפשוטו כונת המג"א שהגדרת בר קשירה אינו אדם שלא קושר תפילין אלא אדם שלא מצווה לקשור תפילין, ולהכי גידם שמצווה בתפילין נחשב בר קשירה.

ויל"ע דא"כ אף מומר יחשב בר קשירה שהרי מצווה בתפילין, ומאי טעמא מבואר בגמרא שמומר פסול לעשיית תפילין.

ובאמת שעיין בר"ן (גיטין מה:): שהביא מחלוקת ראשונים האם מומר מהתורה נחשב אינו בר קשירה, או שאה"נ מה"ת חשיב בר קשירה ורק מד"ס לא חשיב בר קשירה, ולכאורה דברי המג"א תלויים בהא, ועיין בשו"ת רע"א (סי' סט) מש"כ בהא.

ג. ויש לדון שתליא במשנ"ת לעיל האם "כל שישנו בקשירה" הוי סימן לכך שהוא פסול, או שזה גופא פוסלו, דאם אזלינן בתר החיוב להניח תפילין א"כ מסתבר שהוי סימן מי פסול ומי לא, ואדם שלא חייב בתפילין לא הכשירה אותו התורה לכתוב תפילין, מיהו אם נימא שאזלינן בתר הקיום של מצות תפילין, א"כ מסתבר שזה גופא סיבת הפסול, והתורה פסלה אדם שלא מניח תפילין מלכתוב תפילין, ודו"ק.

⁶ הגע עצמך לר"א שמכשירי מילה דוחים שבת אליבא דהש"ך שהאב לא יכול לשלוח שליח, וחייב למול בעצמו כדי לקיים את מצותו, ואטו נימא שיכול האב לנסוע בשבת כשיש מוהל אחר למול, וכדי שיקיים האב את מצותו.

ובפשטו כונתו שביטול ברוב בכוחו רק להפקיע פסולים ולא להחיל דינים וכמו שיסד העונג יו"ט, ומשום הכי הכא שהנושא ליתן דינים לא שייך ביטול ברוב.

מיהו צ"ע לחולקים וסבירא להו שביטול ברוב בכוחו גם ליתן דינים, וצ"ע דא"כ מאי טעמא הכא לא שייך ביטול ברוב.

ב. ועיין מרומי שדה דתירץ דהוי היתר בהיתר, ועיין באו"ש שתירץ כע"ז דהוי מין במינו, ועיין בשערי יושר (ש"ג פ"כ) מש"כ בהא ואכמ"ל.

מב.

וצריך לפרודה כי צוציתא דארמאי.

א. בביאור הדין הנ"ל מצינו מחלוקת ראשונים, דהעיטור כתב שעיקר הדין היינו להפריד את חוטי התכלת מהלבן, וזהו עיקר כונת הגמרא, ולפי"ז האידנא שאין לו תכלת מעיקר הדין לא נוהג כלל הדין הזה, מיהו כתב העיטור שאעפ"כ צריך להפריד את החוטים "זכר לתכלת".

ולפי דבריו אין זה מעכב אלא ענין בעלמא "זכר לתכלת" ואם מתאחר לבית הכנסת יכול להקל ולא להפריד את החוטים וכ"כ המג"א.

ועיין במחצית השקל שכתב שלפי"ז אין דין להפריד את כל החוטים זה מזה, ועיקר הדין להפריד את החוטים לשני קבוצות של ארבע חוטים, וכמו שהיה בזמן שהיה תכלת שסגי להפריד את ד' חוטי התכלת זה מזה. [ולפי"ז להך גיסא שלמצות תכלת בעינן חוט אחד א"כ סגי להפריד רק חוט אחד].

ב. מיהו עיין בטור שכתב וז"ל ונקראים ציצית על שם החוטין הנפרדים ממנה כדכתיב [יחזקאל ח, ג] ויקחני בציצית ראשי, ועל כן צריך להפרידן זה מזה, עכ"ל, ומשמע שהוי מעיקר הדין ולא רק זכר לתכלת.

ולפי"ז פשוט שצריך להפריד את כל החוטים זה מזה, ולא סגי בכך שמפריד חלק מהחוטים.

ג. ועיין בביאור הגר"א שדן שלהך גיסא הוי לעיכובא, ואם לא הפריד את הציציות לא קיים מצות ציצית [ובפשטו ה"ה שנחשב שמבטל מצות עשה של ציצית], ועיין בביאור הלכה שכתב שלפי"ז צריך להפריד את הציציות לפני הברכה כדי שלא תהא הברכה לבטלה.

ועיין במהרי"ל שדן שכל אדם שלא הפריד את החוטים יפסל הציצית ואף אם יפריד את זה אח"כ יפסל משום תעשה ולא מן העשוי ועי"ש מש"כ, ועכ"פ מבואר מדבריו שהך דינא הוי מעיקר הדין ציצית ולא רק זכר בעלמא, ודו"ק.

וויש להזהר בזה שהרי לכאורה אדם שלבש ציצית ואח"כ באמצע התפילה הסתבכו לו החוטים בלא שימת לב מבטל מכאן ואילך עשה דאוריתא כל רגע רגע, ולכאורה שרי להפריד את החוטים גם באמצע תפילת שמונה עשרה כדי שלא יבטל עשה דאוריתא, ועיין].

ד. ונפק"מ בין הטעמים האם מותר להפריד את החוטים בשבת שאם הציציות פסולות בלא שיפריד א"כ מיתסר משום מתקן מנא, מיהו אם הוי רק "זכר לתכלת" לכאורה שרי בשבת, ודו"ק.

הכא תרגימו משום זונה.

עיין ברש"י שכתב וז"ל דלמא הויא ליה זונה ישראלית וסבורה ישראל הוא ותבעל לו ועברין משום לא תחתן במ עכ"ל, וצ"ע שהרי מבואר בגמרא (ע"ז לז:) שאיסור לא תחתן במ הוי דוקא דרך חתנות ולא דרך זנות, וצ"ע.

מדרי קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא.

העולם מעיר מאי טעמא לא נימא שאה"נ ס"ל שהוי מצות עשה שהזמן גרמא ואפ"ה הניח חוטים בבגדים של אשתו כדי שתקיים אף מצות עשה שהזמן גרמא, וכמו לדידן שנהגו הנשים לקיים מצות עשה שהזמן גרמא וליטול לולב ולשמוע שופר ולברך על ספירת העומר, ומהיכן פשיטא לש"ס שאם הניח ציצית בבגד של אשתו ש"מ דקסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא, ועיין.⁸

מג:

⁸ והעולם דן דשמא אם אשה פטורה אי"כ הכסות שלה לא בתורת ציצית וכמו כסות לילה שאף אם מניחים בה ציצית ליכא בה מידי, והכי נמי כסות של אשה להך גיסא שהיא פטורה, והדברים מחודשים.

ומ"מ הא מיהת שמעינן מינה שמילה אין זה רק הסרת הערלה, דא"כ עכשיו ליכא מידי בגופו של דוד, ועכשיו הוא ערום מהמצוות, וע"כ שמילה הוי גם אות ברית באדם ומשום הכי נחשב שאין האדם ערום מהמצוות, ואעפ"י שאין קיום מצוה בכל רגע ורגע.

ג. וידוע שהאר"י הקדוש (הובאו דבריו במג"א או"ח סי' כא סק"ב) הוכיח מהכא דע"פ הסוד יש לשכב בלילה בטלית קטן, וראיה מדוד שראה עצמו ערום במרחץ וכו', וקשה למה לא אמר כן בלילה שהיה ג"כ ערום ממצות, אלא ע"כ שהיה שוכב בט"ק בלילה עכ"ד האריז"ל, וכתב ע"ז המ"א דאם דבריו דברי קבלה נקבל, אבל לדין יש תשובה, ד"ל דבלילה עכ"פ היה לו מזוזה בפתחו משא"כ במרחץ.

והנה אין כונת האר"י שיש מצוה לישן בלילה עם ט"ק, שהרי פשיטא שכסות לילה בלילה פטור מציצית, וע"כ שפשיטא ליה לאר"י הקדוש שכונת הגמרא שהוא ערום מהמצוות, ואין לו שום חפצא של מצוה עליו, ומהא שלא חשש לכך כל לילה ולילה ע"כ שדוד המלך בלילה ישן עם טלית קטן.

ש.ם.

העולם מעיר שהרי דוד המלך נולד מהול (עיין סוטה י:): וכלל לא מל את עצמו, ומאי טעמא נחשב שיש לו קיום מצוה בכל רגע, ומשמע לכאורה שכיון שהנולד מהול בעי הטפת דם ברית ממילא נחשב שיש לו קיום מצוה בכל רגע, והוא חידוש.

מיהו עיין במהרש"א (סוטה י:): שתמה כן וז"ל הא דאמרין פרק התכלת בדוד כיון שנסתכל במילה שבבשרו נתישבה דעתו למ"ד בנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית נחא ולמ"ד דאין צריך להטיף מ"מ שמח שלא היה ערל גם כי לא נתקיים בו בקום עשה עכ"ל.

[ומבואר מדבריו להדיא שאין הנושא קיום מצוה אלא שאין גופו ערום מהמצוות וכמשנת"ל ואזיל לה ראית האו"ז].

ש.ם.

לעיל הובא מדברי המהר"ח או"ז שאדם שמהול יש לו כל רגע ורגע קיום מצות עשה.

א. ויש לדון נפק"מ באדם שמל את עצמו [ואולי אף כשאביו מל אותו] ולא בירך ברכת המצוות, האם יכול לברך כמה שנים אח"כ ומשום שבמצוה הנמשכת אפשר לברך גם אח"כ, ולכאורה לדברי המהר"ח או"ז יהיה אפשר לברך, והדברים מחודשים טובא.

ויש שכתבו שיש ב' חלקים במצות מילה מעשה המילה ומה שהאדם מהול, והברכה נתקנה על המעשה מילה ולא על מה שהאדם מהול, ועיין בהא.⁹

ב. עוד יש לדון לפי"ז שאדם שמשך בערלתו מבטל עשה של מילה, שהרי מכאן ואילך אינו נראה מהול, מיהו יש לדון בהא טובא, ועיין בפרי יצחק (ח"א סי' לא) מש"כ בהא.

ג. ויש לדון האם אדם שמכויין שלא לשם מצוה לא מקיים למצוה הנ"ל, והאם המצוה הנ"ל בעי כונה ככל שאר מצוות דאורייתא או לא.

חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום.

בפשוטו הך מצוה הוי מד"ס בעלמא, והסמיכו את זה חכמים על הפסוק של מה ד' אלוך.

ועיין בטור (סי' מו) שכתב וז"ל השיב רב נטרונאי ריש מתיבתא דמתא מחסיא דהע"ה תקן מאה ברכות כי בכל יום היו מתים ק' נפשות מישראל ולא היו יודעין על מה היו מתים עד שחקר והבין ברוח הקודש ותקן להם לישראל ק' ברכות.

ש.ם.

הפוסקים נחלקו האם נשים חייבות במאה ברכות או לא, ועיין בשבט הלוי (ח"ה סי' כג) שנקט שנשים פטורות ממצוות מאה ברכות, מיהו בשם הגר"ש מובא (עיין ספר "ישיב משה" עמ' י"ט), שאף נשים חייבות במצווה זו שהרי מבואר בסוגיין שטעם התקנה כדי שיביא ליראת שמים ואף נשים צריכות הא.

רבי חייא בריה דרב אויא בשבת טרח ומלי וכו'.

⁹ ובפשוטו בהא לא סגי דמ"מ נחשב שהמעשה המצוה מתמשך ומאי טעמא לא יברך עלה, ורק אי נימא שיש ב' מצוות נפרדות מצוה למול ומצוה להיות מהול נחא מאי טעמא לא מברכים על כך, ועיין.

צ"ע דכיון שמבואר שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, א"כ הוי חיוב גמור, ואינו רק ענין בעלמא, ופשיטא שכל אדם צריך לטרוח ולמלאות עוד דברים כדי שיהיה לו ק' ברכות.

ויש להוסיף שכל עיקר דינא שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום אתי למימר שאדם חייב לטרוח ולברך מאה ברכות, שהרי מה שמברך האדם בלא"ה פשיטא שמברך, ולא בעינן לחייבו בק' ברכות כדי שיברך, וע"כ שאתי למימר שחייב לברך מאה ברכות ולדאוג שיהיה לו אף חוץ מהברכות שמברך, וצ"ע דא"כ מאי רבותא באותו אמורא שטרח כדי שיהיה לו ק' ברכות, וצ"ע.

מד.

טלית שאולה כל לי יום פטורה.

א. חידוש גדול מצינו בתוס' בחולין (ק'): שכתבו שאעפ"י שטלית שאולה כל לי יום פטורה, מיהו אם רוצה יכול להניח בה ציצית ולברך על כך, מידי דהוי אנשים שמברכות על מצות עשה שהזמן גרמא.

והדברים מחודשים טובא דבפשוטו כיון שטלית שאולה פטורה, א"כ אין כאן כלל חפצא של מצוה, ולא שייך לברך עלה.

ב. ומשמע בתוס' שאף בטלית שאולה יש חפצא של מצות ציצית, ורק שהתורה הקילה על הגברא שלא יצטרך להניח ציצית בטלית שאולה, מיהו אם הניח בה ציצית מקיים מצוה כאינו מצווה ועושה, והוא חידוש גדול.

והשוכר בית בחו"ל כל שלושים יום פטור מהמזוזה לאחר לי יום חייב במזוזה.

א. עיין בתוס' שהביאו מחלוקת האם שוכר לאחר לי יום חייב במזוזה מהתורה, או שאף אחרי לי יום חיובו רק מד"ס, ועיין ברש"י בפסחים (ד). שנראה בו ששוכר בית לאחר לי חייב במזוזה מהתורה.

[והנה הטעם שיש חילוק בין תוך לי ללאחר לי כתבו תוס' משום שתוך לי לא חשיב ביתך, ולא ידענא כיצד מחשבים את הלי יום, והאם בעינן מעת לעת או לא, ועיין].

ב. והאחרונים נחלקו להך גיסא שהחיוב של שוכר במזוזה רק מד"ס, מה הדין אדם ששכר בית ואח"כ קנה את זה האם חייב להוריד את המזוזות ולקבוע את זה שוב כדי שלא יהיה "תעשה ולא מן העשוי" שהרי כשקבע את המזוזות לא היה חייב מהתורה, או שאין בזה חסרון של תעשה ולא מן העשוי, ועיין.

מיהו אין לתמוה בכל שוכר בית לזמן רב שיצטרך אחרי שלושים יום לקבוע את המזוזות שוב [שהרי תוך לי יום הוי מד"ס ואחרי לי יום חיובו מהתורה וכמבואר בתוס' לחד גיסא] דפשיטא שאדם ששכר בית ליותר מלי יום חייב מיד במזוזה מהתורה ולא רק אחרי לי יום.

הדר בפונדקי בא"י וכו' והשוכר בית בא"י עושה מזוזה לאלתר משום ישוב ארץ ישראל.

א. לא מבואר בגמרא מה נחשב פונדקי שפטור בא"י כל לי יום, ומה נחשב שוכר שחייב בא"י מיד.

ועיין בשבט הלוי (ח"י סי' קפ) שכתב וז"ל לשון הברייתא וסתימת הרמב"ם ושו"ע מוכח דהבדל בין שוכר לפונדק הוא בזה, שבפונדק אינו שוכר הפונדק דהיינו עצם הבית, אלא משלם עבור הזכות לדור בו וללון בו כפי הסכמת בעל הפונדק, מיהו שוכר שכירות ליומא הוא כעין מכר משא"כ פונדקאות שלכו"ע אינו כמכר, וא"כ מי ששוכר דירה, אפילו ודאי אין דעתו להשתקע אם זה ככל דיני שכירות גזרו חז"ל חיוב מזוזה.

וכע"ז כתב בתשובות והנהגות (ח"ד סי' רלט) וז"ל וגדר פונדק לא נתבאר במה שונה משוכר ולכאורה הכונה שאין לו זכות בחדר מסויים ויכול בעה"ב לגרשו לחדר אחר עכ"ל.

ב. ולפי"ז כל אדם השוכר צימר חייב במזוזה, וצריך לבדוק שאפשר לסמוך על מזוזות של הבעל הבית.

אלא מאן דלית ליה תרי מצוות חד מצוה נמי לא ליעביד.

עיין בר"מ (עשה יג) שהוכיח מלשון הגמרא הכא שתפילין של יד ותפילין של ראש חשיבי ב' מצוות, וידוע שהראשונים נחלקו בהא, ועיין בגרי"פ (עשה ט) שהאריך הרבה בהא, ודן בראיית הר"מ מסוגיין.

גן הדסים

ברכפלד

קרית ספר

<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" <small>לע"נ רבי שמואל ולאה ולייבו ר"ל והתורה שמואל לייבו ר"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים"</p>	<p>חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" <small>לע"נ הרב ר' מאיר שטרן זצ"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" <small>לע"נ הרב ר' שלמה ז"ל</small></p>	<p>חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" <small>לע"נ הרב ר' שלמה זלמן ז"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" "חזון יקותיאל" <small>לע"נ הרב ר' יקותיאל ז"ל</small></p>	<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" <small>לע"נ הרב ר' אליהו ז"ל</small></p>	<p>חבורת ליב חפץ <small>קהילת קצות החושן</small></p>
--	---	--	--	--	--	--	---

כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה.

א. עיין ברש"י (בפירוש הראשון) שכתב ששמונה עשה הכונה שכתוב ד' פרשיות, ועל כל פרשה ופרשה עובר בעשה של "וקשרתם" ובעשה של "והיו", ומשמע לכאורה ברש"י שתפילין של יד ותפילין של ראש הו' ב' מצוות ולא מצוה אחת [ועיין לעיל].

ויל"ע מאי טעמא מבואר שמי שלא מניח מזוזה עובר בשני עשה דכתיב וכתבתם וכתבתם, ויל"ע מאי טעמא לא נימא שעל כל פרשה יעבור על עשה בנפרד, וכמו לענין תפילין שעל כל פרשה עובר בעשה בנפרד.

ומשמע לכאורה שבתפילין כל פרשה ופרשה הוי דבר נפרד, ורק שמעכבות זו את זו, מיהו כל פרשה חולקת שם לעצמה ויש מצוה לכתוב אותה, וממילא עובר בעשה לפי מנין הפרשיות, מיהו במזוזה הדין הוא לכתוב את שמע ווהיה אם שמע, ואין זה הלכה בפנ"ע לכתוב את שמע והלכה לכתוב את והיה אם שמע, ורק שמעכבין אלא שכל ההלכה לכתוב את שניהם, ומשום הכי הוי רק מצוה אחת, ודו"ק.

מיהו צ"ע מנלן הא ומהיכ"ת הא, ועיין.

עובר בשמונה עשה.

א. לא מבואר האם כונת הגמרא שיש כאן שמונה עשה ממש, או שהוי חומרא בעלמא שנחשב עשה חמור כמו שמונה עשה.

ועיין בר"מ בהלכות תפילין שכתב וז"ל כל שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה שהרי בארבע פרשיות צוה על תפילין של ראש ועל תפילין של יד עכ"ל, ומשמע שעובר ממש בשמונה עשה.

מיהו עיין בר"מ בהלכות נשיאות כפים (פ"טו הי"ב) שכתב וז"ל כל כהן שאינו עולה לדוכן אף על פי שבטל מצות עשה אחת הרי זה כעובר על שלש עשה שנאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם ושמו את שמי עכ"ל, ומשמע מדברי הר"מ שאין זה ג' עשה אלא חמור כמו ג' עשה.

ב. ועיין בבנין ציון (סי' ז) שכתב שהר"מ השמיט כמה עשה יש במזוזה וכמה עשה יש בציצית משום שאין בזה נפק"מ [ועיין ששביאר מאי טעמא את תפילין ונשיאות כפים הזכיר הר"מ] ויש לדון שיש בזה נפק"מ כמה ממנו צריך האדם להוציא בשביל תפילין האם חומש או טפי מהא, דאם הוי הרבה מצות עשה ממילא צריך להוציא טפי מחומש ממנו, ויש לדון בהא.

עוד יש לדון נפק"מ באדם שלא יכול לקנות גם ציצית וגם תפילין וגם מזוזה איזה מהם יעדיף, ולכאורה סדר העדיפות לפי כמות העשה שיש בכל אחד, וידוע שהפוסקים דנו בהא.

ויש לדון שיש נפק"מ להנך ראשונים שעשה לא דוחה ב' לא תעשה, ויש לדון דשמא עשה של תפילין שאני שיש בו כמה עשה, ואין זה עשה אחד [ויש לפלפל בהא] ועיין.

מד:

בבאים עם הזבח דכו"ע לא פליגי כי פליגי בבאין בפני עצמן.

א. לא מבואר בגמרא מה הכונה באים בפני עצמן, ועיין ברבינו גרשום שכתב שאיירי בבאים לאחר כמה ימים, ומבואר שאעפ"י שמגיע בשביל הקרבן אפ"ה כיון שבא לאחר כמה ימים ס"ל לרבי שנסכים קודמים למנחה.

ב. ובדעת רבנן שס"ל שאף בכהאי גונא מנחה קודמת לנסכים יל"ע האם ענינו משום שס"ל שאף כשבאין לאחר כמה ימים בכלל הקרבן ניהו, וממילא קיים בהם הדין שמנחה קודמת לנסכים, ולפ"ז בגונא שאין המנחה והנסכים של אותו קרבן אף הם יודו לרבי שנסכים קודמים למנחה, ומשום שכל סברתם משום שאף לאחר כמה ימים קיים הסדר של הקרבן שמקריבים מנחה ואח"כ נסכים.

או שעיקר סברת רבנן משום שס"ל שיש דין קדימה כללי למנחה על נסכים, ואף בכהאי גונא שלא שייך הנסכים והמנחה להדדי, ואדם אחד הביא מנחה ואדם אחד הביא נסכים אפ"ה ס"ל לרבנן דמנחה קודמת, ועיין בגרי"ז מש"כ בהא.

ג. ויש לציין למש"כ הקר"א והזבח תודה שאף לרבי יחיד המביא נסכים קודם המנחה לנסכים, ומשום שאין שירה בקרבן יחיד, וממילא מנחה קודמת כרבנן, ומשום שבעלמא יש דין קדימה למנחה על נסכים, ורבנן ס"ל שהך דינא נאמר גם כשיש מעלה של שירה ובהא פליגי רבי, ודו"ק.

מה.

דכמה דאפשר להדורי מהדרינן.

קריית ספר	ברכפולד	גן הדסים
<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" יל"ע בבית אלוש ויר גן הרבן וירושלם עמספאק סלימיה</p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" יל"ע הרב ר' בנימין סאד נברוקן ירו</p>	<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" יל"ע הרב שמואל לואה ולינגר ירו התיכונה עמספאק לימבר ירו</p>
<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" חבורת דף היומי בהלכה "חזון יקותיאל" יל"ע הרב יקותיאל דשא וזעם סנין ירו</p>	<p>חבורת הלכה "תורה שלמה זלמן" יל"ע הרב דני שלמה זלמן זלמן ירו</p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" יל"ע הרב דני שלמה זלמן זלמן ירו</p>
<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" יל"ע בבית אלוש ויר גן הרבן וירושלם עמספאק סלימיה</p>	<p>חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" יל"ע הרב ר' בנימין סאד נברוקן ירו</p>	<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" יל"ע הרב שמואל לואה ולינגר ירו התיכונה עמספאק לימבר ירו</p>

אמר ר"ש הלכה כדברי בן גנס וכו' ולא הלחם בלא כבשים שאין לו מי שיתירנו.

בביאור סברת רבנן כתב הראב"ד (בפירושו לתו"כ פי"ג ה"י) שס"ל לרבנן שאה"נ בגונא שיש כבשים כל הקדושה של הלחם חל ביחד עם הכבשים, ושחיטת הכבשים היא מקדשת את הלחם ובלא זה לא מתקדש הלחם, מיהו כשליכא כבשים מקדשי שני הלחם בלא כבשים.

ויל"ע בגדר הדברים ואם שני הלחם יכולים להתקדש בפנ"ע ואף כשליכא כבשים, מאי טעמא באיתנהו לכבשים לא מתקדשים אלא ע"י כבשים, ועיין מנחת אברהם.

גן הדסים

חבורת הלכה
"עטרת שמואל ולאה"
 לע"נ ה"ג שמואל ולאה חתני ר' יצחק
 חתני ר' שמואל לייבו ר"ל

חבורת דף היומי
"חבורת השותפים"

חבורת מסכתות ש"ס
"תורת מאיר"
 לע"נ הרב ר' מאיר נחמן ז"ל

חבורת דף היומי
"תורה שלימה"
 לע"נ חתני ר' יצחק
 חתני ר' יצחק ז"ל

חבורת הלכה
"תורת שלמה זלמן"
 לע"נ חתני ר' שלמה זלמן ז"ל

חבורת דף היומי
"חבורת השותפים"
 חבורת דף היומי בהלכה
"חזון יקותיאל"
 לע"נ חתני ר' יקותיאל ז"ל

חבורת מסכתות הש"ס
"עליית אליהו"
 לע"נ חתני ר' אליהו ז"ל
 חתני ר' יצחק ז"ל

חבורת
ליב הפץ
 חבורת קצות החושן